

A KONZERVATÍV TUDAT DEKOLONIZÁCIÓJA*

C Z O P F Á R O N

A nyelv döntő jelentőségű abban, ahogyan az ember társas lényként definiálja magát a világban. Nemcsak a politikai hatalom formálja eszközzé azáltal, hogy a dinamikusan változó valósághoz fogalmakat rendel, hanem a diskurzusban már rögzült jelentések is strukturálják és behatárolják a politika lehetőségeit.

HARC A KULTÚRÁÉRT

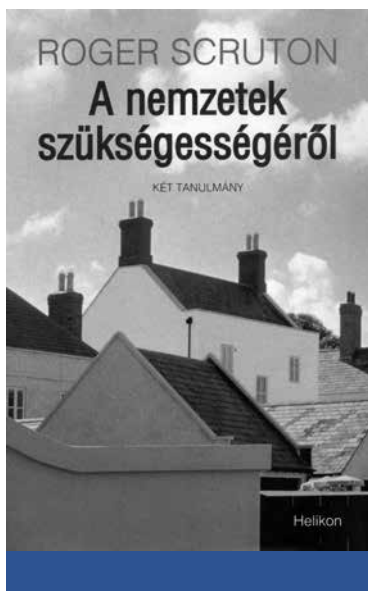
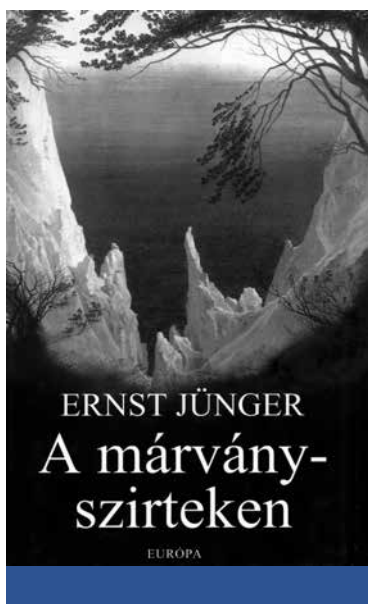
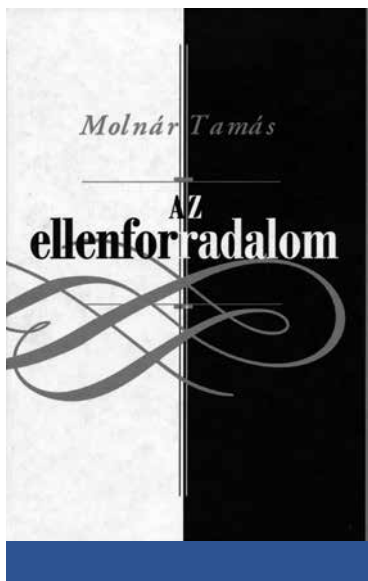
A politikai jelentésadás által megformált komplexum ellenállóbb, mint elsőre gondolnánk, és nem biztosít mindenfelé nyitott és korlátlanul áthatolható közeget a (jelentéssel teli) politikai cselekvés számára. A polisz, amely körülvesz minket, lényegében maga a diskurzus. Olyan szavakból épült város, amelyben az új házak falai a már meglévők homlokzataihoz illeszkednek, és amelyben a mozgás elgondolható irányait falak és utcák konvenciója határozza meg. Tehát nemcsak a politikai cselekvés alakítja a közbeszédet, hanem a diskurzus rendje is meghatározza a politika mozgásterét. Azt látjuk, hogy a kultúra, vagyis mindaz, amihez a kulcs a nyelv, megelőzi a politikai cselekvést és meghatározza annak közegét. Ezért nem vezet sehova a sajtó habverése a kultúrharc körül, miszerint „elkezdődött”, „most zajlik”, illetve már „véget ért”, hiszen a kulturális hegemoniáért folytatott küzdelem a tudatosság különböző szintjein, de mindig is közel esett a politika lényegéhez.

A kultúrafinanszírozásról folyó szakpolitikai viták távolról sem ölelik fel azt, amit a kultúrharc a maga teljességében jelent. A jobb- és a baloldal egyaránt félreismerte annak a küzdelemnek a természetét, ami 2018 nyarán „kultúrharc-vitaként” tematizálódott a magyar közéletben. Azon ugyan nincs okunk meglepődni, hogy a baloldal újraelosztási vagy jobb esetben esélyegyenlőségi kérdésként kezelte ezt a vitát, de az már okozhatna némi fejtörést, hogy a jobboldal miért tett ugyanígy. Fölvetődhet a kérdés: honnan ez az ösztönös marxizmus, ami minden figyelmet a gazdasági *alupra* irányít? Bár a vita mélyebb rétegeiben megjelent az igény a baloldali diskurzustól való tudatos leválásra és egy saját kulturális, politikai mérce felállítására, a leghevesebb érdeklődést mégis az anyagiak váltották ki. Hiszen minden további érdeklődés szertefoszlik, amikor a nagyérdemű meghallja a költségvetés szót. Akkor görcsösen karfájába markol, összeráncolja homlokát és ugrásra készen előredől. Pedig nem is tévedhetne nagyobb, mint akkor, amikor azt hiszi, hogy a kulturális intézményrendszer anyagi eszközei képesek utat találni ahhoz a szellemhez, amely átjárja a kultúra mélyrétegeit és ezáltal a hatalom alapjait is.

a kultúra megelőzi a politikai cselekvést és meghatározza annak közegét

* A Mandineren 2018. július 17-én megjelent írás – <http://mandiner.hu/cikk/20180717_czopf_aron_a_jobboldali_tudat_dekolonizalasarol> – bővített és jegyzetekkel ellátott változata. (A Szerk.)

Konzervatív könyvek – Jobboldali irodalom magyar nyelven

A kultúra és a politika mélyebb összefüggéseire kell figyel-nünk ahhoz, hogy megértsük azt az ellentmondásos szerepet, ame-lyet a konzervatívok a modern diskurzusban betöltenek. A mentege-tőző hangnem, amellyel a konzervatív válaszol, ha a progresszió hívei számon kérik rajta politikai nézeteit, nem egyenlő felek vitájára utal, hanem olyan viszonyra, amilyen a megszálló hadsereg katonája és a hadifogoly, vagy a gyarmatosító és a bennszülött között áll fenn.

Ha azt az okot keressük, ami miatt a konzervatív kénytelen be-kapcsolódni a modernitás diskurzusába, de ezt csak számára hátrá-nyos módon teheti meg, számot kell vetnünk a jelenünkkel, amelyben úgy élünk, mintha a modernitás istenei nem haltak volna meg. Amíg azonban a felvilágosodástól ihletett politikai mítoszok továbbra is érinthetetlenek, sőt a politikai hegemonia alapját is ezek jelentik, ad-dig teljesen fölösleges kikiáltani a posztmodern: nincs erre kritikai perspektívánk és így ki sem látunk a modernitásból. Innentől kezdve mellékes, hogy az igazi posztmodern kioltója vagy beteljesítője len-ne-e a felvilágosodás eszmei örökségének, és azzal a dilemmával is elvétenénk a lényegét, hogy már a modernségtől idegen erő mun-kál-e korunkban vagy afféle *diskurzív másnaposságban* szenvedünk. A kifejezés, amellyel korunkat gyakran jellemzik (azaz a posztmo-dern), azt feltételezi, hogy a modernitás mámora mindenesetre vé-get ért. Jelenleg hányunk. A 20. századra adott immunreakciónk arra indít minket, hogy politikai gondolkodásunkat a leghetségstől a valóságos felé mozdítsuk vissza, és felhagyjunk az emberi termé-szethez intézett nagyképű kihívásokkal; ám ezeket a törekvéseket ma éppoly nehéz érvényesíteni, mint volt az elmúlt évszázadok során.

DISZKURZÍV KÜZDELEM

A fő kérdés az, hogy miért nem józanodtuk ki teljesen, és a fennálló viszonyok, amelyeket a modern diskurzus határoz meg, miért hozzák versenyhátrányba a mindenkori jobboldalt. Más szavakkal: miért lejt a szemantikai pálya évszázadok óta a baloldal felé?

A modern vagy tetszés szerint a progresszív diskurzus gyarma-tosította a konzervatívot azáltal, hogy a saját fogalmi rendszeréhez és eszményeihez való igazodást egyetemes civilizációs normaként tüntette fel, a kulturális és oktatási intézményrendszert arra hasz-nálva, hogy szóhasználatának kizárólagosságát elismertesse a konz-ervatív ellendiskurzus „bennszülöttjeivel” – ezzel eleve kedvezőtlen atmoszférát teremtve a konzervatív gondolatok megszületésének. Így válhatott a modern politikai szocializáció alapjává a baloldali előítéletek kritikátlan elfogadása, és így emelkedhetett az intelligencia legmagasabb mércéjévé a progresszív nyelvezet elsajátításának képessége. Ez a nyelvezet bizonyos kulcsfogalmaiban és azok egy-máshoz való viszonyában azt az előítéletet hordozza, hogy a sajátosan felfogott progresszió alternatívái morálisan elfogadhatatlanok és ellentmondanak a civilizáció pozitív értékeinek. Érzékletes példa erre az egyenlőség és egyenlőtlenség dichotómiája, amelyben a konz-ervatív elvek a számukra felkínált pozícióban csak a progresszív értékek hiányaként tűnhetnek fel: mint a degeneráció az egészséggel, a hiány a teljességgel, a tagadás az állítással, a rendellenesség a renddel, az árnyék a fényvel szemben. Hiszen azok a társadalmi viszonyok, amelyeket esetleg hierarchikusnak vagy differenciálnak neveznénk, a tudomány és a politika nyelvén csak úgy realizálhatóak, mint egyenlőség híján lévő viszonyok: egyenlőtlenségek, amelyek-nek kiegyenlítése magától értetődő szükségszerűség. A konzervatív gondolkodással szembeni morális türelmetlenség a tudományosság és objektivitás eszménye mögé rejtőzve irracionálisként, tudomány-talanként, bigottként és primitívként bélyegezte meg a progresszió

szükségességének ellentmondó elveket. E gyarmatosító attitűd szerint a progresszív elvekkel szembeni fellépés mindig is egyet jelentett a civilizáció elleni támadással, és valamiféle *keleties* barbárságként azonosul.

A progresszió erői ugyan egyre kevesebb realitásérzékkel tanúsítanak az aktuálpolitikai kérdésekben, de azt még mindig nagyon jól tudják, hogy a politika értelmezési keretét a kultúra teremti meg, s hosszú távon azé a hatalom, aki a politikai jelenségeket interpretálja, a többiek csupán ügyintézők. Aligha felejtették el azt az alapvető igazságot, hogy a politikában nem statisztának kell lenni, hanem narrátornak, és ez a szereposztás csak látszólag függ a közönség tetszésétől. A küzdelem kimenetele a színpalak mögött dől el, a kultúrharc bonyolultabb díszletei között. Vagyis ott, ahol ők, a baloldal, magabiztosabban mozog. Hát ezért állítanak csapdát már a fogalmiság mélyebb szféráiban is az általuk felállított mércék megkérdőjelezésének! Ám néhány kivételtől eltekintve nem is kell eltérniük a megkérdőjelezést, hiszen általában csak intellektuális renyhességgel és önfeladással találják magukat szemben.

KONZERVATÍV DEKOLONIZÁCIÓ

Ha a konzervatív végre saját térképeket merne rajzolni, saját nyelvét merné beszélni, saját kultuszait merné követni, olyan szituációt teremthetne, amely nem degradálná minden helyzetben a progresszió oltárszolgájává. Annál is inkább szükség van erre a fordulatra, mivel a progresszív baloldal – kulturális hegemoniájának dacára – már megnevezni sem képes korunk legfontosabb kihívásait. Mára a baloldal kulturális hegemoniája civilizációnk gyengeségévé vált, így minden felelősség a jobboldali gondolkodókra hárul. Vajon ők, a modern diskurzus bennszülöttei képesek lesznek meghaladni a rájuk erőltetett nyelvezetet annak használatán vagy elutasításán keresztül?

Ha használják, lehetőségük van áthatni, kisajtítani és a saját képükre formálni a diskurzus bizonyos elemeit, ha pedig elutasítják, abban az esetben komoly áldozatok árán magasabb fokú öntudatra tehetnek szert és birtokba vehetik saját igazi valójukat. Mindkét lehetőség feszegeti a modernitás belső korlátait, és lehetőség ad arra, hogy a progresszív diskurzustól való elszakadásban fokozatosan megnyíljon az út a *konzervatív tudat* dekolonizációjához, minek révén az kialakíthatja önállóságát, fokozatosan öntudatára ébredhet, és képesé válhat saját céljának világos megfogalmazására.

Olyan gyökeres szemléletváltásra van szükség, amelyet Aviv Kochavi izraeli tábornok hajtott végre, amikor „inverz geometriát” alkalmazva, saját katonáinak mozgásával írta át a városi térstruktúrák szintaxisát – nem az utcákon vagy az ajtókon át közlekedve, hanem a falakon áthatolva.¹ A kultúrharc legmélyrehatóbb műveletei során ugyanígy szükség lehet arra, hogy cseppfolyósan tekintsük a szavakból épült polisz modern falait is.

Meglehet, csak így szerezhetjük meg a jogot arra, hogy a szó számunkra elfogadható és felszabadító értelmében is posztmodernről beszélhessünk. Abban az értelemben, amit Russell Kirk sugalmaz, amikor kijelenti, hogy a posztmodern képzelet jelen pillanatban „szabad préda”, s így könnyen lehet, hogy gyakran meddő utóvédharcai után kiteljesedve „a konzervatív gondolkodás fogja irányítani a posztmodern világot”.²

mára a baloldal kulturális hegemoniája civilizációnk gyengeségévé vált, így minden felelősség a jobboldali gondolkodókra hárul

1 Eyal WEIZMAN: *Hollow Land. Israel's Architecture of Occupation*, Verso, New York, 2007. 185–187.

2 Russell KIRK: *Mi a konzervativizmus?* ford. SÁNDOR Lénárd = *Amerikai konzervatív gondolkodók*, szerk. MAGYARICS Tamás, Tudásközpont Tankönyvműhely, Budapest, 2017. 198–199.